

Universitätsbibliothek Paderborn

Medvlla Theologica

Ex Sacris Scriptvris, Conciliorvm Pontificvmqve Decretis, Et Sanctorvm Patrvm Ac Doctorum Placitis Expressa ; In qua, quidquid tum ad fidei mysteria sanè ac rectè intelligenda, & ab erroribus quibusvis secernenda, tum ad sacramenta debitè conficienda & ministranda, tum ad actiones humanas iuxta ...

Abelly, Louis

Coloniæ Agrippinæ, 1658

Capvt II. De Attributis diuinis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38954

Est autem obseruandum vnum esse illi præ cæteris maximè proprium, scilicet hoc nomen (Deus) quod licet ab aliqua eius operatione deriuetur nimirum à contemplatione (ex verbo enim Græco θεῶσθαι, quod significat considerare seu contemplari, formatum est nomen θεός, à quo vox Latina, Deus) tamen communiter pro ipsa Dei natura significanda vsurpatur; vnde dicit Tertul. lib. cont. Heretog. *Deus, substantia ipsius nomen est, id est diuinitatis; Dominus verò non substantia sed potestatis; & eo sensu dicit S. Doctor c. 3. art. 9. nomen illud esse incommunicabile creaturis, cum natura diuina illis communicari non possit; vnde, quando in scripturis, aliquibus creaturis tribuitur, vt ps. 81. Ego dixi: Dy estis, hoc tantum improprie & secundum quamdam imperfectam similitudinem, non autem secundum propriam & formalem ipsius nominis significationem intelligendum est.*

CAPVT II.

De Attributis Diuinis.

SECTIO I.

An, & quomodo attributa Dei inter se & ab eius essentia distinguantur.

P Et attributa Dei nihil aliud intelligimus, quàm id, quod per nomina Dei significari supra declarauimus, scilicet prædicata aliqua, quibus vel diuina natura, vel illius perfectiones secundum nostrum concipiendi modum exprinnuntur; vnde quæstiones eadem, quæ fiunt de attributis, etiam de nominibus Dei fieri possunt: vt in voce attributorum, tum vt apud Theologos magis vsitata, tum etiam vt magis apta ad illa declaranda,

Claranda, quæ de diuinis perfectionibus dicenda sunt: sicut enim nomen Dei, naturam eius præsertim designat; sic attributa, ipsius naturæ perfectiones & proprietates tanquam ipsi adiunctas, prout à nobis imperfecte concipiuntur, expressius significant.

Hoc igitur supposito, ad quæstionem propositam respondendum est cum distinctione, si enim sermo sit de attributis diuinis, prout sunt reipsa in Deo, dicendum est illa nec ab essentia diuina, nec etiam inter se vlllo modo esse distincta: si verò de iisdem loquamur, prout à nobis in hac vita concipi possunt, dicendum est illa distincta esse tam ab essentia diuina, quam inter se, non quidem realiter, sed per rationem.

Vt hæc assertio facilius intelligatur, notandum est, quòd quamuis Deus in se sit maxime simplex, vt sectione sequenti dicitur; quia tamen in vnica illa sua & simplici essentia, omnes perfectiones & excellentias possibles continet, nec possumus secundum nostrum imperfectum concipiendi modum tantam perfectionum varietatem in vno simplici ente concipere; ideo noster intellectus indiget varijs & distinctis conceptibus, quibus illarum diuinarum perfectionum species aliquas in se exprimat, ad instar illarum, quas in rebus creatis inesse cognoscit, & sic illas diuinas perfectiones per conceptus varios distinguit (quod Theologi vocant distinguere ratione) licet in se nullo modo distinguantur, sed sint vnica & simplicissima ipsius Dei perfectio.

Hæc assertio sic explicata continet veritatem, quæ medium locum tenet inter duos errores oppositos, primus est Gilberti Porretani, qui (vt refert S. Bernardus serm. 8. in cant.) dicebat sapientiam, iustitiam, & reliqua diuina attributa ab ipso Deo esse realiter distincta, ac proinde sapientiam, quæ Deus est sapiens, iustitiam, quæ iustus est, imò & diuinitatem, quæ Deus est, non esse Deum, sed quid ab eo realiter distinctum.

Alius error huic oppositus fuit Aëtij, Eunomii, & aliorum, qui (vt refert S. Epiphanius hæresi 76. & S. Basil. lib.

cont. Eunomium) nullam distinctionem conceptus & rationis inter attributa diuina recipere volebant, sed permiscebant & confundebant omnia, quæ de perfectionibus diuinis dici aut cogitari poterant, asserentes omnem illam distinctionem in sola nominum prolatione consistere, & cum vocibus dissolui & euanescere.

Iam probatur assertio, & simul errores illi refelluntur ex eo, quod in Scripturis sacris Spiritus Sanctus diuersos nobis de diuinis perfectionibus conceptus suggerit; aliter enim de misericordia, aliter de iustitia loquitur, aliter de omnipotentia, aliter item de sapientia, & sic de alijs: unde, qui istos conceptus scripturæ verbis expressos confunderet, & vnum pro altero promiscuè acciperet, sensum omnem scripturarum euerneret: unde sequitur nos rectè posse varijs & distinctis conceptibus diuinas perfectiones exprimere & enunciare; neque enim aliter nobis de Deo loquendum est (vt ait S. Hilarius lib. 5. de Trinit.) quàm sicut ipse ad intelligentiam nostram de se loquutus est, proindeque attributa illa Dei, secundum nostrum concipiendi modum, esse aliquo pacto inter se distincta; atqui non sunt distincta realiter, hic enim fuit error Porphyriani, qui in Concilio Rhemensi ab Eugenio Papa damnatus est; ergo distincta sunt tantummodo per rationem.

Probatur 2. ex S. Basil. loco citato, vbi dicit, nullum esse nomen, quod totam Dei naturam comprehendat, & quantum satis est, explicet, quare multa esse ac diuersa, quæ singula propriam habent significationem. Et ex S. Greg. Nysseno, qui lib. 1. aduersus eundem Eunomium assertit vnius cuiusque nominis, quod de Deo dicitur, propriam ac singularem esse notionem. Et appositè S. Cyril. Thesi 31. contra Eunomianos, *Non potest, inquit, humana natura maius aliquid, quàm ipsa sit, de Deo dicere; nostro enim proprio modo intelligimus ex istis, quæ in nobis sunt, maiorum exemplum sumentes, vt qui in parua tabula cælestem describunt circulum.*

An autem præter illam distinctionem rationis inter attributa diuina, aliqua alia distinctio formalis admit-
tenda

tenda sit. An item distinctio illa, siue formalis, siue quacumque alia, fieri debeat cum respectu ad proprietates creaturarum realiter inter se distinctas, non est nostri instituti curiosius inquirere; sufficit nobis, vt in illorum Dei attributorum notione, sciamus fide diuinam credendum esse aliquam inter illa reperiri distinctionem, illamque non esse realem; liberum relinquimus cuique illam, siue vt formalem, siue quocumque alio modo concipere, dummodo intra veritatis limites suos conceptus exercere velit.

SECTIO II.

An diuina essentia sit omnino simplex.

Supponimus perfectam simplicitatem consistere in exclusione cuiuscumque compositionis, diuisionis, & potentialitatis, ac proinde dicere summam actualitatem.

Hoc breuiter supposito, dicendum est essentiam diuinam esse cuiuscumque compositionis, diuisionis, & potentialitatis prorsus expertem, ac proinde omnino simplicem:

Probatur 1. ex scriptura. Exod. 3. *Qui est, misit me ad vos,* &c. quibus verbis scriptura de Deo tanquam de ente maxime simplici loquitur.

Probatur 2. ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. 1. vbi definitum est Deum esse vnā substantiam, seu naturam omnino simplicem.

Probatur 3. ex S. Aug. lib. 11. cap. 10. de Ciuit. vbi dicitur *solam naturam diuinam esse simplicem; quia nihil habet, quod possit amittere, nec in ea aliud est habens, aliud, quod habetur.* Et S. Greg. lib. 16. cap. 21. Mor. *Natura Dei est simplex, nec aliud ipse, aliud dies eius sunt; Deus enim hoc est, quod habet.*

Probatur 4. ratione, quia, cum Deus sit primum ens in genere perfectionis; omne id, quod perfectius est, debet et Deo inesse: atqui ceteris paribus perfectius est habere om-

nam & quamlibet perfectionem consistentem in vna tantum simplici entitate, quam in aliqua entitate composita, confluente ex coniunctione plurium inter se: ergo, &c.

Ex hac veritate sic probata refellitur error Anthropomorphitarum, qui (vt refert S. Epiph. hæresi 70.) asserunt Deum habere aliquod corpus; cuius erroris falsitas, præter ea, quæ supra dicta sunt, manifestè conuincitur ex ijs Christi verbis S. Ioan. 4. *Spiritus est Deus*, quorum verborum auctoritate vtitur S. Epiph. supra & alij SS. Patres ad illam hæresim refellendam.

Cum igitur, ut ex dictis patet, Deus sit omnino simplex, hinc sequitur (vt rectè docet S. Thomas 2. p. q. 3.) illum nullo modo esse compositum, siue ex essentia & existentia, siue ex genere & differentia, siue ex potentia & actu, siue ex substantia & accidentibus; cum omnes isti compositionis modi, eius perfectissima simplicitati supra assertæ & probatæ repugnent, ac proinde illum esse actum purissimum & simplicissimum.

SECTIO III.

An, & quâ ratione diuina essentia in sua simplicitate contineat omnes verum omnium perfectiones.

Dicendum primò omnes rerum omnium perfectiones in Deo contineri. Ita S. Thom 1. p. q. 4. a. 2.

Probat 1. ex scriptura. Exodi 3. vbi Deus Moysi cuius conspectum desideranti dicit: *Ostendam tibi omne bonum.* Pf. 49. *Pulchritudo agri mecum est.* Prou. 8. *Mecum sunt diuitia & gloria & opes.*

Probat 2. ex S. Dionys. lib. de Diu. Nom. cap. 5. *Cuncta continet Deus secundum superexpensam simplicem infinitatem suam.* Et S. Aug. lib. 4. de Trinit. cap. 1. *Vnum est Deus verbum, per quod facta sunt omnia, quod est incremutabilis verbum.*

ritas, ubi principaliter & incommutabiliter sunt omnia simul, non solum qua nunc sunt in hac uniuersa creatura, verum etiam qua fuerunt, & qua futura sunt, ubi nec fuerunt, nec futura sunt, sed tantummodo sunt, & omnia uita sunt, & omnia unum sunt.

Probatur 3. hac ratione, qua utitur S. Thom. loco cit. quidquid perfectionis est in effectu, oportet inueniri in causa effectiua; quidquid enim habet effectus, illud habet a sua causa efficiente, & nemo dat, quod non habet; cum ergo Deus sit prima causa effectiua rerum omnium, oportet omnium rerum perfectiones in illo praexistere.

Dicendum 2. rerum creatarum perfectiones, licet omnes in Deo sint, non uno tamen eodemque modo esse, sed quasdam esse in ipso formaliter, alias vero solum eminenter. Quod ut melius intelligatur, notandum est perfectiones, qua in rebus creatis reperiuntur, duplicis esse generis: quaedam enim (ut obseruat S. Anselmus in Monol. c. 14. & ex eo Theologi) dicuntur perfectiones simpliciter simplices, qua scilicet tales sunt, ut nullam secum imperfectionem habeant adiunctam, nec cum ulla alia perfectione maiori vel aequali sint in eodem ente impossibiles, quales sunt sapientia, iustitia, &c. & haec perfectiones, sunt formaliter in Deo: aliae vero dicuntur perfectiones secundum quid, qua, licet sint quadam entis perfectiones, aliquam tamen imperfectionem habent sibi admixtam, vel repugnantiam & incompatibilitatem in eodem ente cum alia maiori vel aequali perfectione, ut sunt qualitates & perfectiones rerum corporearum; illae autem perfectiones cum uere in Deo sint (ut supra probatum est) & formaliter, hoc est, secundum propriam rationem in eo esse non possint, ut per se patet; sequitur, ut sint eminenter, hoc est modo quodam infinite meliori & excellentiori, quam sint in ipsis creaturis.

Quamuis uero totius entis creati perfectio in Deo sit alterutro ex his duobus modis, non tamen propterea creatura qualibet potest dici Deus; ipsa enim semper in

seremaneat infinite à Deo distans, ac proinde omnino distincta, quod hic obseruamus contra quoddam Wicleffii delirium, qui (vt notat Thomas Waldensis lib. 1. Doctrin. fid. c. 1.) assererat propter illud esse, quod habent creaturæ in Deo, quamlibet creaturam esse & posse dici Deum; quod ipse ibidem refellit, tanquam non solum à veritate nostræ fidei, sed etiam à ratione naturali prorsus alienum.

Hinc etiam similiter refellitur Seruetus, qui eò vsque insanitæ progressus est, vt in epistol. 6. ad Calui. diceret Deum in lapide verè & propriè esse lapidem, in trunco truncum, & sic in alijs, oblitus nimirum Sap. 13. *Quantò his dominator eorum speciosior est.*

SECTIO IV.

An Deus sit immutabilis.

Catholicâ Fide tenendum est Deum esse omnino immutabilem, id est omnis mutationis omnino expertem.

Probatur 1. ex scriptura: Num. 23. *Non est Deus, ut filius hominis, vt mutetur*: Malach. 3. *Ego Dominus, & non mutor*: S. Iacob. 1. *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.*

Probatur 2. ex S. Aug. in illa verba Psalm. 89. *A saculo & vsque in saculum tu es Deus, vbi sic loquitur: Non dicit Propheta à saculo, tu fuisti, & vsque in saculum tu eris, sed presentis significationis verbum posuit, insinuans Dei substantiam omnino modo incommutabilem, vbi non est, fuit, aut erit, sed tantummodo est; ad quæ verba appositè S. Bernardus serm. 31. in Cant. *Tolle, fuit & erit, unde iam transmutatio aut vicissitudinis obumbratio?**

Probatur 3. ratione, quia (vt ait S. Aug. epist. 10.) omnis mutatio aut in peius est, aut in melius; atqui Deus neque in peius, neque in melius mutari potest; ergo omnino mutari non potest.

Obijcies multa reperiri in scripturis, quæ mutationem aliquam

aliquam in Deo significare videntur: Genes. 6. dicit Deus. *Pœnitent me fecisse hominem.* Ierem. 18. *Si gens illa egerit pœnitentiam à malo suo, agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitavi.* Respondetur omnes istas & similes locutiones debere accipi figuratè & metaphorice, in hisque Deum se nostro imperfecto concipiendi modo accommodare, vt significet ita se exterius gerere, ac si verè sententiam mutaret, cum tamen re verà in se immutabilis perseveret, ac semper eodem modo se habeat; & hæc facilius intelligi poterunt, sicutque euidentiora ex ijs, quæ dicentur, cum de operationibus ad intellectum & voluntatem Dei pertinentibus agetur.

SECTIO V.

An Deus sit æternus?

Aternitas communiter à Theologis definitur, interminabilis vitæ tota simul & perfecta possessio, quæ definitio desumitur ex Boëtio lib. 5. de cons. & ante Boëtium hanc attigit S. August. in Ps. 101. vbi dicit, quod in æternitate nihil est præteritum, quasi iam non sit; nihil est futurum, quasi nondum sit; sed non est ibi, nisi, est, & lib. 2. conf. cap. 11. *Quis tenebit illud (cor scilicet hominis) & affiget illud, vt paululum stet, & paululum rapia: splendorem semper stantis æternitatis, & videat esse incomparabilem, & videat longum tempus non nisi ex multis prætereantibus moribus, qui simul extendi non possunt, longum fieri, non tamen præterire quidquam in æterno, sed totum esse præsens.*

Ex quibus colligitur differentia duplex inter æternitatem & tempus; prima, quod tempus principio & fine clauditur, æternitas verò nec principium nec finem habet; secunda, quod tempus est in perpetuo fluxu, æternitas autem tota simul est, nec vllam patitur successi-
onem.

Hoc breuiter prænotato, ad quæstionem propositam dicendum est Deum esse æternum æternitatemque solius Dei esse propriam. Ita S. Th. Hæc

Hæc veritas, qua de fide est, constat i. ex scripturis. Deut. 32. *Vivo ego in æternum.* Dan. 6. *Ipsè est Deus & iuens & æternus in sæcula.* 1. Timoth. 6. *Solus habet immortalitatem.*

Secundò ex Concil. Lateranensi cap. 1. sub Innocentio I. vbi statuitur firmâ fide credendum esse, quòd solus Deus sit æternus.

Eadem veritas à SS. Patribus asseritur, inter quos Isidorus Pelusiota Lib. 3. epist. 149. hanc optimè explicat his verbis: *Æternitas velut sempiterna vitalitas est, ideo de sola ea natura, qua in ity est expe, & eodem modo se habet, vsurpari consuevit: etenim immortale de eo quoque, quod, cum ortum habuerit, minimè tamen moritur, hoc est de angelo & anima, pronunciaripotest; atque item incorruptibile de ijs, qua facta sunt, sed corruptione sunt omni potiora; at æternum propriè diuina soli essentia conuenit.*

Ex dictis colligitur, non tantum Deum esse æternum, æternitatemque illius solius esse propriam, sed etiam omnia illi in æternitate sua esse præsentia; quod melius explicare non possumus quàm verbis Petri Damiani O-pulc. 36. cap. 8. vbi sic loquitur: *Omnipotenti itaque Deo non est heri vel cras, sed hodie sempiternum, cui nihil desinit, nihil accidit; cui nihil est varium, nihil à se diuersum: illud hodie, æternitas est incommutabilis, indefectina, inaccessible, cui videlicet nihil addi, nihil valet imminui; & omnia, qua apud nos elabendo discurrunt, aut per temporum vicissitudines se variant, apud illud hodie stant, & immobiliter perseverant; in illo scilicet hodie dies ille adhuc immobilis est, in quo mundus iste sum-*

psit originem in illo, iam & ille nihilominus est, quo iudicandus est per æterni iudicij æquitasem.

§§§

SE-

SECTIO VI.

An, & quâratione Deus sit vbique
presens.

Cum duo sint, quæ rem quamlibet existentem necessariò consequantur, scilicet duratio & locus; & quidquid est, aliquando & alicubi esse oporteat, illudque nihil esse dicatur, quod nunquam & nusquam existit; ideo post considerationem æternitatis, quam ad instar durationis in Deo concipimus, agendum est de perfectione illa, per quam ipse rebus creatis presens esse concipitur, quæ quidem à Theologis immensitas vocatur.

Dicendum est igitur Deum per illam suam immensitatem vbique realiter præsentem esse. Est de Fide.

Et probatur 1. ex scripturis. Ierem. 23. *Cælum & terram ego impleo.* Pl. 138. *Si ascendero in cælum, tu illic es: si descendero in infernum, ades: Act. 17. Non longe est ab vnoquoque nostrum.* *In ipso enim vivimus, & mouemur, & sumus.*

Probatur 2. ex S. Athan. in symb. *Immensus Pater, immensus Filius, immensus Spiritus Sanctus:* & S. Aug. lib. 5. de Trinit. cap. 1. *Deus vbique est, sine vilo situ presens, sine habitu omnia continens, sine loco vbique totus.*

Probatur 3. quia si Deus realiter vbique non esset, sed ab aliquibus locis abesset (vt quidam hæretici dixerunt) sequeretur eum non esse in omni genere perfectionis infinitum; deesset enim illi præsentia in aliquo loco, quæ est quedam perfectio: sequeretur præterea eum moueri posse de loco in locum, quod est absurdum, & eius immutabilitati repugnans.

Iam quod spectat ad modum, quo Deus vbique esse concipitur; cum res creatæ duobus tantum modis dici possint esse alicubi; vel circumscriptiue, cum scilicet totum toti loco & partes totius loci partibus respondent; vel definitiue, cum totum in toto loco est, & totum in qualibet

bet parte loci, sicut in corpore hominis inest anima; Deus neutro ex his duobus modis dici potest rebus creatis esse praesens: non circumscriptiue, cum non constet partibus, quae diuidi aut extendi possint: unde S. Aug. epist. 57. ad Dardanum, *In eo ipso (inquit) quod dicitur Deus ubique diffusus, carnali resistendum est cogitationi, & mens à corporis sensibus euocanda, ne quasi spatio à magnitudine opinemur Deum per cuncta diffundi.*

Nec etiam definitiue, cum eius praesentia nullo definitur loco; ita ut dicendum potius sit (ut notat Boëtius) quod Deo locus omnis sit praesens, quam quod Deus in vno sit loco.

Cum igitur, neutro ex his duobus modis Deus praesens sit, & tamen verè ac realiter ubique sit, restat, ut alio quodam longè perfectiori modo, licet inexplicabili, illum ubique esse concipiamus: de illo autem diuinæ immensitatis inexplicabili modo variè loquantur SS. Patres, S. Greg. lib. 16. mor. cap. 15. dicit, quod *in circumscriptus Dei Spiritus omnia intra semetipsum habet, quæ tamen & implendo circumdat, & circumdando implet, & sustinendo transcendit, & transcendendo sustinet.*

S. Ioannes Damasc. lib. 1. cap. 8. de fide vocat diuinitatem *implentem omnia, & à nullo comprehensam, sed potius amplectentem omnia & continentem, & supra eminentem, & sine ulla iniquatione substantijs omnibus insistentem, & ultra omnia.*

Petrus Damianus Opusc. 36. *Ipsè Deus, inquit, manet super omnia, ipse infra omnia, ipse intra omnia, ipse extra omnia; superior est per potentiam, inferior per sustentationem, interior per subtilitatem, exterior per magnitudinem.*

Querunt hinc aliqui, an Deus sit extra huius mundi ambitum in spatijs imaginarijs, quæ illic esse concipiuntur? Responderetur breuiter Deum non esse in illis spatijs, tanquam in locis realibus; cum ibi nulla sit substantia, nullum accidens, sed merum inane; nec etiam huius mundi terminis eius immensitatem definire: ac proinde concipere debemus Deum extra mundum eodem modo esse, quo fuit, antequam ipsum è nihilo crearet mundum: *Vbi erat Deus*

Deus (inquit S. Bernardus lib. 5. de Confid. c. 6.) *antequam mundus fieret, ibi nunc est; non est, quod quæras ultra, ubi erat; præter ipsum nihil erat; ergo in se ipso erat.*

SECTIO VII.

An Deus sit in omni genere perfectionis infinitus.

Quoniam diuinarum perfectionum nec numerus nec finis est, omnia, quæ de illis dici possunt, vno verbo concludemus, si dixerimus Deum esse in omni genere entis & perfectionis infinitum. Est de fide; & vt sic, definitum est in Conc. Lateranensi cap. 1. sub Innocentio III. & præterea probari potest ex scripturis: Ps. 44. *Magnus Dominus, & laudabilis nimis; & magnitudinis eius non est finis.* Baruc. 3. *Magnus est, & non habet finem; excelsus & immensus.*

2. Ex S. Dionysio lib. de Diu. Nom. cap. 9. *Magnus est Deus, & supra omnem magnitudinem, & omnem transiens infinitatem;* & S. Damasceno lib. 1. de Fide cap. 4. *Deus infinitus est, & incomprehensibilis, & hoc vnum de illo potest comprehendi, quod sit incomprehensibilis & infinitus.*

Illud præterea constat ex eo, quod, cum nihil possit excogitari Deo maius vel melius, ac ipse Deus de facto habeat in se perfectiones omnes possibles; hinc sequitur illum esse infinite perfectum, ita vt præter ipsum nihil tale possit reperiri; quia quodcumque ens possit excogitari & quantumlibet perfectum, vna tamen perfectio semper illi deerit, scilicet esse ab omni alio

independens: quidquid enim non est Deus, essentialem ab illo dependentiam habet.

CA.